

NATURA 2000 - STANDARDOWY FORMULARZ DANYCH

dla obszarów specjalnej ochrony (OSO),
proponowanych obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty (pOZW),
obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty (OZW) oraz
specjalnych obszarów ochrony (SOO)

OBSZAR PLH140042
NAZWA
OBSZARU Las Natoliński

ZAWARTOŚĆ

- [1. IDENTYFIKACJA OBSZARU](#)
- [2. POŁOŻENIE OBSZARU](#)
- [3. INFORMACJE PRZYRODNICZE](#)
- [4. OPIS OBSZARU](#)
- [5. STATUS OCHRONY OBSZARU](#)
- [6. POWIĄZANIA OBSZARU](#)
- [7. MAPA OBSZARU](#)

1. IDENTYFIKACJA OBSZARU

1.1. Typ B	1.2. Kod obszaru PLH140042	Powrót
---------------	-------------------------------	------------------------

1.3. Nazwa obszaru

Las Natoliński

1.4. Data opracowania 2008-12	1.5. Data aktualizacji 2024-03
----------------------------------	-----------------------------------

1.6. Instytucja lub osoba przygotowująca wniosek:

Nazwisko/Organizacja: Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
Adres: Polska Al. Jerozolimskie 136 Warszawa 02-305
Adres e-mail: kancelaria@gdos.gov.pl

Data zaproponowania obszaru jako OZW:	2009-10
Data zatwierdzenia obszaru jako OZW(*):	2012-01
Data objęcia obszaru ochroną SOO:	2023-11
Krajowe odniesienie prawne dla formy ochrony SOO:	rozp. MKiŚ z dn. 11 września 2023 r. w spr. soo Las Natoliński (PLH140042)

Wyjaśnienia:	Korekta granic - zatwierdzona 02.2022 r.
--------------	--

2. POŁOŻENIE OBSZARU

2.1. Położenie centralnego punktu [wartości dziesiętne stopni]:

[Powrót](#)

Długość geograficzna
21.0794

Szerokość geograficzna
52.1421

2.2. Powierzchnia [ha]:
104.07

2.3. Obszar morski [%]
0.0

2.5. Kod i nazwa regionu administracyjnego

Kod poziomu NUTS 2 Nazwa regionu

PL12	Mazowieckie
------	-------------

2.6. Region biogeograficzny

Kontynentalny (100.0
%)

3. INFORMACJE PRZYRODNICZE

3.1. Typy siedlisk przyrodniczych występujących na terenie obszaru i ocena znaczenia obszaru dla tych siedlisk:

[Powrót](#)

Typy siedlisk wymienione w załączniku I						Ocena obszaru			
Kod	PF	NP	Pokrycie [ha]	Jaskinie [liczba]	Jakość danych	A B C D	A B C		
						Reprezentatywność	Powierzchnia względna	Stan zachowania	Ocena ogólna
9170			93.33		G	A	C	A	B
91E0			5.19		M	D			

- PF: dla typów siedlisk, do których mogą odnosić się zarówno formy priorytetowe, jak i niepriorytetowe (6210, 7130, 9430) należy wpisać „x” w kolumnie PF celem wskazania formy priorytetowej.
- NP: jeśli dany typ siedliska nie istnieje już na danym terenie, należy wpisać „x” (opcjonalnie).
- Pokrycie: można wpisywać z dokładnością do wartości dziesiętnych.
- Jaskinie: w przypadku siedlisk typu 8310 i 8330 (jaskinie) należy podać liczbę jaskiń, jeśli nie są dostępne szacunkowe dane na temat powierzchni.
- Jakość danych: G = „wysoka” (np. na podstawie badań); M = „przeciętna” (np. na podstawie częściowych danych i ekstrapolacji); P = „niska” (np. zgrubne dane szacunkowe).

3.2. Gatunki objęte art. 4 dyrektywy 2009/147/WE i gatunki wymienione w załączniku II do dyrektywy 92/43/EEG oraz ocena znaczenia obszaru dla tych gatunków

Gatunki			Populacja na obszarze				Ocena obszaru		
	Nazwa					Jakość			

Grupa	Kod	naukowa	S	NP	Typ	Wielkość		Jednostka	Kategoria	danych	A B C D			
						Min	Maks				Populacja	Stan zachowania	Izolacja	Ogólnie
I	1084	Osmoderma eremita			p				C	M	C	B	C	B

- Grupa: A = płazy, B = ptaki, F = ryby, I = bezkręgowce, M = ssaki, P = rośliny, R = gady.
- S: jeśli dane o gatunku są szczególnie chronione i nie mogą być udostępnione publicznie, należy wpisać „tak”.
- NP: jeśli dany gatunek nie występuje już na danym terenie, należy wpisać „x” (opcjonalnie).
- Typ: p = osiadłe, r = wydające potomstwo, c = przelotne, w = zimujące (w przypadku roślin i gatunków niemigrujących należy użyć terminu „osiadłe”).
- Jednostka: i = osobniki pojedyncze, p = pary lub inne jednostki według standardowego wykazu jednostek i kodów zgodnego ze sprawozdawczością na podstawie art. 12 i 17 (zob. [portal referencyjny](#)).
- Kategorie liczebności (kategoria): C = powszechne, R = rzadkie, V = bardzo rzadkie, P = obecne - wypełnić, jeżeli brak jest danych (DD), lub jako uzupełnienie informacji o wielkości populacji.
- Jakość danych: G = „wysoka” (np. na podstawie badań); M = „przeciętna” (np. na podstawie częściowych danych i ekstrapolacji); P = „niska” (np. zgrubne dane szacunkowe); DD = brak danych (kategorię tę należy stosować wyłącznie, jeśli nie da się dokonać nawet zgrubnej oceny wielkości populacji - w takiej sytuacji można pozostawić puste pole dotyczące wielkości populacji, jednak pole „Kategorie liczebności” musi być wypełnione).

4. OPIS OBSZARU

4.1. Ogólna charakterystyka obszaru

[Powrót](#)

Klasa siedliska przyrodniczego	Pokrycie [%]
N23	99.34
N10	0.61
N12	0.05
Ogółem pokrycia siedliska przyrodniczego	100

Dodatkowa charakterystyka obszaru:

Obszar, będący jednocześnie rezerwatem przyrody, wraz ze skarpą warszawską stanowi jeden z najważniejszych elementów Systemu Przyrodniczego Warszawy (SPW). Dodatkowym elementem wpływającym na wartość obiektu jest jego położenie w granicach obszaru korytarza wymiany powietrza. To izolowany fragment starodrzewu o charakterze puszczańskim, cechujący się wysoką bioróżnorodnością, typową dla lasów naturalnych. Obszar nie jest dostępny dla zwiedzających. Z dużym prawdopodobieństwem wspomniany brak dostępu spowodował, że przyroda obszaru nie podlega tak silnej presji antropogenicznej (zaśmiecaniu, wydeptywaniu, niszczeniu cennych gatunków roślin) jak inne obiekty leśne i parkowe w granicach Warszawy. Las ten jest wyjątkowy, ze względu na swój charakter ukształtowany przez czynniki historyczno-kulturowe oraz stale zachodzące procesy regeneracyjne niezaburzone czynnikiem ludzkim. Na obszarze całego rezerwatu występują liczne okazy pomnikowe drzew (głównie dęby szypułkowe *Quercus robur*), które dały początek młodym pokoleniom odnowień rozwijających się pod ich okapem. Drzewostan cechuje duże zróżnicowanie faz rozwojowych. Roślinność obszaru jest pochodzenia naturalnego, ale uległa zmianom sukcesyjnym w wyniku zmeliorowania i osuszenia części pradoliny Wisły. Prowadzona gospodarka, polegająca na niewielkiej i przemyślanej ingerencji człowieka w procesy zachodzące w lesie, nie wpłynęła negatywnie na ciągłość siedliska łąkowego. Podstawowym typem ekosystemu w obszarze jest ekosystem leśny, stanowiący miejsce występowania wielu gatunków zwierząt, w tym gatunków grzybów, roślin i zwierząt objętych ochroną w myśl prawa krajowego lub europejskiego, takich jak m.in. pachnica dębowa. Dzięki otwartości średni ma tu populację o prawdopodobnie największym zagęszczeniu na Mazowszu. Głównym elementem hydrograficznym jest otwarty zbiornik wodny stawu Łosice. Pierwotnie było to starorzecze Wisły, aktualnie

kształt akwenu i linia brzegowa uformowane zostały w sposób sztuczny. W historycznym ujęciu, teren obszaru jest pozostałością lasów Dóbr Wilanowskich. Zakupiony został przez Jana III Sobieskiego u schyłku XVII wieku, celem założenia zwierzynca do polowań, sąsiadującego z podstołeczną rezydencją w Wilanowie. August II Mocny przekształcił go w miejsce hodowli i polowań na bażanty. Nazywany od tego czasu „Bażantarnią” był terenem leśno-parkowym. Od 1780 roku datuje się początek pałacu natolińskiego, zacisznej, wiejskiej rezydencji księcia Augusta Czartoryskiego, otoczonej wówczas „obszernym lasem mieszanym, w którym wzgórze, doliny, na przemian się pojawiają”. Od początku lat 90 XX wieku teren zarządzany jest przez Fundację Centrum Europejskie Natolin, która prowadzi tu działalność edukacyjną Kolegium Europejskie, filia College of Europe w Brugii.

4.2. Jakość i znaczenie

Na terenie obszaru występują dwa typy siedlisk przyrodniczych, znajdujących się na liście załącznika I Dyrektywy Siedliskowej (92/43/EEC), przy czym tylko 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*) stanowi przedmiot ochrony obszaru.

Drugim przedmiotem ochrony jest gatunek chrząszcza – 1084 pachnica dębowa (*Osmoderma eremita*), wymienianego na liście załącznika II i IV Dyrektywy Siedliskowej.

Siedlisko 9170 reprezentowane jest przez trzy podzespoły. Grądy niskie występują przeważnie na terenach dawnych – obecnie osuszonych – łągów. Gleby tego podzespołu to czarne ziemie lub gleby gruntowo-glejowe, zawsze o podłożu gliniastym, rzadziej piaszczysto gliniastym lub ilastym. Zajmują około 50% powierzchni obszaru.

Warstwę panującą drzew tworzy dąb szypułkowy z domieszką jesionu, lipy, klonu pospolitego, wiązu szypułkowego, rzadko – jaworu. Dolną warstwę drzew tworzy grab i lipa z domieszką innych gatunków. Panujące w runie są: *Aegopodium podagraria* albo *Mercurialis perennis* oraz *Gealeobdolon luteum*. Charakterystyczne gatunki to: *Stachys silvatica*, a w aspekcie wiosennym *Gagea lutea*, *Corydalis solida*, *Adoxa moschatellina*.

W grądzie niskim reprezentowane są wszystkie gatunki drzew spotykane w obszarze, a większość z nich znajduje tu swoje optimum wzrostowe. Imponujące nieprzeciętnymi rozmiarami drzew drzewostany, ze względu na osiągnięcie wieku dojrzałości naturalnej, znajdują się w stanie rozkładu. Najdorodniejsze są jesiony. Na siedlisku lasu wilgotnego, z którym związany jest podzespół, znajduje się najwięcej pomników przyrody.

Grąd typowy, zajmujący około 36% powierzchni rezerwatu, występuje na siedliskach świeżych tarasu górnego, gdzie najprawdopodobniej przekształcił się drogą sukcesji ze zbiorowisk boru mieszanego oraz we wschodniej części tarasu dolnego, na którym jest zbiorowiskiem zastępczym. Podzespół ten wykształcił się na obszarach uległych silnemu odwodnieniu, na skutek prac melioracyjnych przeprowadzonych w ubiegłym wieku.

Gleba w znacznej części pochodzi z piasków pylastych na glebach spiaszczonych. Obszar zajęty przez grąd typowy uległ niegdyś największej antropogenizacji poprzez zalesienie 130-150 lat temu łąk, a być może również pól uprawnych, sosną z domieszką dębu. Sosna szybko zaczęła się wydzielać, ale rzędowe sadzenie widoczne jest do dzisiaj. W przerzedzonych drzewostanach oprócz lekkonasiennych zaczęły się obsiewać także gatunki grądowe, tworząc dość naturalny skład: dąb szypułkowy, lipa, klon pospolity, brzoza, osika i wprowadzona sosna. Udział brzozy i osiki świadczy również o stałym powstawaniu i obsiewaniu luk. Dolną warstwę tworzy grab, klon pospolity, lipa. Warstwa krzewiasta zbudowana jest z leszczyny, kruszyny, jarzębu, bzu i wymienionych gatunków drzewiastych. W runie często spotyka się występującą łąkowo *Carex brizoides*.

Licznie występuje tutaj *Stellaria holostea*, *Majanthemum bifolium*, *Oxalis acetosella*, *Galeobdolon luteum*. Regeneracja runa jest bardzo zaawansowana i obecnie nie można już spotkać, jak 10 lat temu *Vaccinium myrtillus*. Również w zbiorowiskach tego podzespołu liczne są drzewa o wymiarach pomnikowych – szczególnie dąb szypułkowy i lipa, które pochodzą z dawniejszych drzewostanów lub drzew pozostawionych na łąkach.

Grąd zboczowy, zajmujące około 8,5% powierzchni rezerwatu, charakteryzując się najwspanialszymi naturalnymi drzewostanami, spotykanymi jeszcze tylko na nie nadającej się na uprawy rolne skarpie między trzecim a czwartym tarasem pradoliny Wisły.

Na terenie rezerwatu skarpa jest urwista, o wystawie północnej i dzięki kilkunastometrowej wysokości efektywnie góruje nad tarasem dolnym. Drzewostany składają się z panującego dębu szypułkowego, a

jedynie w części południowej spotykany jest dąb bezszypułkowy i sztucznie wprowadzona sosna. Domieszkę stanowią: grab, lipa, klon pospolity, brzoza, wiąz szypułkowy, a w dolnej części skarpy, przy wysiękach – jesion. Warstwę krzewów tworzą: leszczyna, jarząb, kruszyna, bez, dereń, czeremcha. W dość różnorodnym runie największe pokrywanie mają: *Impatiens parviflora*, *Galeobdolon luteum*, *Dryopteris filix-mas*, *Poa nemoralis*, *Majanthemum bifolium*, *Stellaria holostea*. W pobliżu pałacu znajduje się stanowisko *Campanula rapunculoides*.

Biorąc powyższe pod uwagę reprezentatywność siedliska i jego stan zachowania – mimo stwierdzonego występowania gatunków inwazyjnych oceniono jako doskonałe (A).

Udział powierzchni pokrytej typem siedliska przyrodniczego w obszarze w stosunku do całkowitej powierzchni pokrytej przez ten typ siedliska w obrębie terytorium państwa nie przekracza 2% w związku z tym parametr powierzchni względnej otrzymał ocenę C.

Ocenę ogólną określono metodą najlepszej oceny eksperckiej i nadano jej wartość dobrą – B.

Oceny omawianego siedliska dokonano na podstawie badań terenowych i dokumentacji do planu ochrony rezerwatu przyrody obejmującego plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000.

1084 pachnica dębowa *Osmoderma eremita*

Chrząszcze saproksyliczne są niewątpliwie jedną z najcenniejszych grup owadów występujących w granicach obszaru Las Natoliński. Stanowiska pachnicy dębowej w obszarze rozłożone są równomiernie. Najczęściej zasiedla ona próchnowiska w wiekowych i potężnych dębach. Wśród innych gatunków drzew zasiedlanych przez pachnicę można wymienić także lipy drobnolistne i jesiony wyniosłe.

Wielkość populacji gatunku i jego zagęszczenie w stosunku do populacji krajowej nie przekracza wartości 2%, stąd parametr populacji otrzymał ocenę C.

Parametr izolacji: C.

Stan zachowania natomiast należy ocenić jako dobry (B). Ocenę ogólną określono metodą najlepszej oceny eksperckiej i nadano jej wartość dobra – B. Oceny omawianego gatunku dokonano na podstawie badań terenowych i dokumentacji do planu ochrony rezerwatu przyrody obejmującego plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 [1,37].

Poza siedliskiem 9170 i pachnicą dębową, w obszarze Las Natoliński zinwentaryzowano także siedlisko 91E0.

91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*) i olsy źródliskowe.

Przed działaniami związanymi z odwodnieniem, siedlisko to dominowało na terenie obszaru w postaci smug lub wzdłuż rowów odwadniających. Wytworzyło się na glebach mułowo-torfowych, czarnych ziemiach, z bagienkami i zastoiskami wodnymi. Obecnie jego udział jest znikomy i wynosi zaledwie około 1% powierzchni obszaru. Drzewostan składa się z: jesionu, olszy, dębu szypułkowego, wiązu szypułkowego, lipy, czeremchy, topoli białej, jaworu i innych. Podszyt stanowią: leszczyna, czeremcha, dereń, kruszyna. Runo budowane jest przez wilgociolubne gatunki nitrofilne – *Urtica dioica*, *Rubus caesius*, *Lamium purpureum*, *Geum rivale*, *G. urbanum*, *Geranium robertianum*. Jako miejscowy gatunek charakterystyczny występuje licznie – *Circaea lutetiana* i rzadziej - *Chryposplenium alternifolium*. W zbiorowisku tym znajdują się pomnikowe jesiony, a na granicy z grądami – najpotężniejsze dęby. Rosną tu również najgrubsze olsze, wiązy szypułkowe. Zespół ten występuje na siedlisku olsu jesionowego i lasu wilgotnego.

Zarówno powierzchnia siedliska, jak i jego stan zachowania nie wyróżniają jej w skali kraju, w związku z czym ocenę siedliska w obszarze określono jako nieznaczącą (ocena D).

Oceny omawianego siedliska dokonano na podstawie badań terenowych i dokumentacji do planu ochrony rezerwatu przyrody obejmującego plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000.

4.3. Zagrożenia, presje i działania mające wpływ na obszar

Najważniejsze oddziaływania i działalność mające duży wpływ na obszar

Oddziaływania negatywne			
Poziom	Zagrożenia i presje [kod]	Zanieczyszczenie (opcjonalnie) [kod]	Wewnętrzne / zewnętrzne [i o b]
H	I01		i
H	K02.01		i
M	K03.01		i
M	J02.05		o
H	G05.01		i
H	G01.02		o
M	B02.06		i
L	B02.04		i
L	F03.02.01		o
L	G05.06		i
L	H06.02		i

Oddziaływania pozytywne			
Poziom	Działania, zarządzanie [kod]	Zanieczyszczenie (opcjonalnie) [kod]	Wewnętrzne / zewnętrzne [i o b]

Poziom: H = wysoki, M = średni, L = niski.

Zanieczyszczenie: N = stosowanie azotu, P = stosowanie fosforu/fosforanów, A = stosowanie kwasów/zakwaszanie, T = toksyczne chemikalia nieorganiczne,

O = toksyczne chemikalia organiczne, X = zanieczyszczenia mieszane.

i = wewnętrzne, o = zewnętrzne, b = jednoczesne.

4.4. Własność (opcjonalnie)

Typ		[%]
Publiczna	Krajowa/federalna	0
	Kraj	0
	związkowy/województwo	0
	Lokalna/gminna	0
	Inna publiczna	0
Własność łączna lub współwłasność		0
Prywatna		0
Nieznana		100
Suma		100

4.5. Dokumentacja (opcjonalnie)

1.RUSZCZYŃSKA J., ŚWIĘCZKOWSKA J., Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie na zlecenie Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Warszawie 2017, Monitoring stanu ochrony siedliska przyrodniczego 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum) - obszar Natura 2000 Las Natoliński PLH140042, Olsztyn 2.STACHOWIAK M., BISTUŁA-PRÓSZYŃSKI G., GOGOLEWSKI T. na zlecenie Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Warszawie, 2017, Sprawozdanie z realizacji zadania „Monitoring stanu ochrony pachnicy dębowej (Osmoderma eremita) i jej siedlisk, będącej przedmiotem ochrony obszaru Natura 2000 Park Natoliński PLH140042” Bydgoszcz, Warszawa3.ZARĘBA R., 1992, Rezerwat Natolin - park, czy resztką puszczańskich drzewostanów. Las Polski nr 104.ZARĘBA R., 1990, Rezerwat przyrody Natolin -leśny częściowy. Inwentaryzacja wstępna. Maszynopis, Warszawa5.PLAN OCHRONY CZĘŚCIOWEGO REZERWATU KRAJOBRAZOWEGO LAS BIELAŃSKI NA OKRES I. 01.1992

5. STATUS OCHRONY OBSZARU (OPCJONALNIE)

5.1. Istniejące formy ochrony na poziomie krajowym i regionalnym:

[Powrót](#)

Kod	Pokrycie [%]	Kod	Pokrycie [%]	Kod	Pokrycie [%]
PL04	100.0	PL02	99.97		

5.2. Powiązanie opisanego obszaru z innymi formami ochrony:

na poziomie krajowym lub regionalnym:

Kod rodzaju	Nazwa terenu	Rodzaj	Pokrycie [%]
PL04	Warszawski	-	100.0
PL02	Las Natoliński	*	99.97

6. ZARZĄDZANIE OBSZAREM

6.1. Organ lub organy odpowiedzialne za zarządzanie obszarem:

[Powrót](#)

Organizacja:	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Warszawie
Adres:	Polska Henryka Sienkiewicza 3 00-015 Warszawa
Adres e-mail:	sekretariat@warszawa.rdos.gov.pl

6.2. Plan(-y) zarządzania:

Aktualny plan zarządzania istnieje:

☒	Tak	Nazwa: Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 30 grudnia 2014 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Las Natoliński” Link: http://www.edziennik.mazowieckie.pl/#/legalact/2015/530/
		Nazwa: Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 15 czerwca 2016 r. zmieniające zarządzenie w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody "Las Natoliński" Link: http://www.edziennik.mazowieckie.pl/#/legalact/2016/5494/
☐	Nie, ale jest w przygotowaniu	
☐	Nie	

7. MAPA OBSZARU

[Powrót](#)

Nr ID INSPIRE:

PL.ZIPOP.1393.N2K.PLH140042

Mapa załączona jako plik PDF w formacie elektronicznym (opcjonalnie)

Tak Nie

Odniesienie lub odniesienia do oryginalnej mapy wykorzystanej przy digitalizacji granic elektronicznych (opcjonalnie)